პედაგოგიკა Pedagogic

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების განვითარების უწყვეტი ციკლი სკოლამდელიდან უმაღლეს განათლებამდე

საბავშვო ბაღის, სკოლისა და უნივერსიტეტის კოორდინირებული თანამშრომლობა

შორენა ტყემალაძე
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო
e-mail: Shorena.tkemaladze@atsu.edu.ge
https://doi.org/10.52340/lac.2026.36.20
SJIF 2026: 8.679

წინამდებარე ნაშრომი ეძღვნება დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების განვითარების უწყვეტ ციკლს სკოლამდელიდან უმაღლეს განათლებამდე. სტატიაში განხილულია საბავშვო ბაღის, სკოლისა და უნივერსიტეტის კოორდინირებული თანამშრომლობის მნიშვნელობა ღირებულებების, ემპათიის, სამოქალაქო პასუხისმგებლობისა და კრიტიკული აზროვნების ჩამოყალიბების პროცესში. გაანალიზებულია განვითარების ფსიქოლოგიისა და ნეიროპედაგოგიკის როლი ადრეულ ასაკში დემოკრატიული პრინციპების ემპირიულად შესწავლაში, აგრეთვე ზოგადი და უმაღლესი განათლების საფეხურებზე არსებულ გამოწვევებსა და ტრანსფორმაციის გზებს პესტელის (PESTEL) ანალიზის გამოყენებით. წარმოდგენილია სისტემური ხარვეზების კუმულაციური ეფექტი პირობითი პერსონაჟის (ლუკას) მაგალითზე, რაც ცხადყოფს, რომ დემოკრატიული კომპეტენციები წარმოადგენს არა ცალკეულ საგანს, არამედ მთელი ცხოვრების განმავლობაში გასავლელ ცხოვრების წესს.

საკვანძო სიტყვები: დემოკრატიული კულტურა, განათლების უწყვეტი ციკლი, სკოლამდელი აღზრდა, სამოქალაქო პასუხისმგებლობა, კრიტიკული აზროვნება, მედიაწიგნიერება.

დღეს, როდესაც სამყარო მრავალმხრივი და რთული გამოწვევების წინაშე დგას, დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების განვითარება აღარ წარმოადგენს მხოლოდ ცალკეულ საგანმანათლებლო არჩევანს. ღირებულებების, ემპათიის, სამოქალაქო პასუხისმგებლობისა და კრიტიკული აზროვნების ჩამოყალიბება არის ერთიანი, უწყვეტი საგანმანათლებლო პროცესი. ეს გზა იწყება სკოლამდელ ასაკში პირველივე სოციალური კონტაქტებითა და თამაშით, გრძელდება სასკოლო გარემოში ტოლერანტობისა და

მედიაწიგნიერების განმტკიცებით და კულმინაციას აღწევს უმაღლეს განათლებაში — აკადემიურად თავისუფალი, ეთიკური და პასუხისმგებლიანი მოქალაქის ფორმირებით.

ევროპის საბჭოს დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების ჩარჩო დოკუმენტი (RFCDC) გვაძლევს უნიკალურ ინსტრუმენტს, რათა ეს პროცესი ვაქციოთ რეალურ ცხოვრების წესად განათლების ყველა საფეხურზე. დღეს ჩვენი განათლების სფეროს კომპლექსური გამოწვევაა, რომ ბაღის აღმზრდელ-პედაგოგმა, სკოლის მასწავლებელმა და უნივერსიტეტის პროფესორმა დაინახონ საერთო კოორდინირებული მიზანი ამ უმნიშვნელოვანეს პროცესში.

განვითარების ფსიქოლოგიისა და ნეიროპედაგოგიკის ჭრილში, ადრეულ ასაკში ბავშვები დემოკრატიულ პრინციპებს სწავლობენ არა ვერბალური დეკლარაციებით ან აბსტრაქტული თეორიებით, არამედ ემპირიულად სხეულით, სენსორული გამოცდილებით, თამაშითა და ქცევითი მოდელირებით.

სიტუაცია: ჯგუფში არის მხოლოდ ერთი სათამაშო მანქანა, ხოლო ბავშვი გაცილებით მეტი. აღმზრდელი იძლევა არა მზა დირექტივას, არამედ სვამს კითხვას: *„როგორ მოვიქცეთ, რომ ყველამ ითამაშოს და არავინ მოიწყინოს?“*

ბავშვები თავად იგონებენ წესს (მაგ. რიგრიგობით თამაში ან ქვიშის საათის დაყენება). როდესაც ბავშვი მონაწილეობს წესის შექმნაში, მისი დაცვის მოტივაცია მაღალია. დილის წრეზე ბავშვები ემოციების ბარათებით ირჩევენ თავიანთ განწყობას, ხოლო ზღაპრის კითხვისას აღმზრდელი სვამს კითხვას: *„რას გრძნობს პერსონაჟი და როგორ დავეხმაროთ მას?“* ჯგუფში წახალისებულია თანაგრძნობის გამოხატვა, სათამაშოს გაზიარება, ემპათია და ნუგეში.

ბავშვები სწავლობენ ორ უმნიშვნელოვანეს რამეს: უმრავლესობის გადაწყვეტილების პატივისცემას და უმცირესობაში დარჩენისას ემოციის მართვასა და წაგების მიღებას. საქართველოს კანონი „ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ“ პირდაპირ ავალდებულებს დაწესებულებებს ბავშვის უფლებების დაცვასა და ძალადობის აკრძალვას (მუხლი 6), დისკრიმინაციის აკრძალვასა და მრავალფეროვნების პატივისცემას, ინკლუზიურ განათლებასა და მშობელთა თანამონაწილეობით მართვას. ეს ქმნის სასკოლო მზაობას, სადაც ბავშვი სკოლაში მიდის თანამშრომლობის, ემოციური სტაბილურობისა და საკუთარი აზრის გამოხატვის უნარით.

სკოლის საფეხურზე ბაღში ჩაყრილი საძირკველი გადადის გააზრებულ სამოქალაქო მონაწილეობაში. ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნები გვავალდებულებს დემოკრატიული პრინციპების მატარებელი, ტოლერანტი, სამართლიანი და მაღალი სამოქალაქო ცნობიერების მქონე მოქალაქის აღზრდას. მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი პირდაპირ მოითხოვს დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების განვითარების სტრატეგიების გამოყენებას. ეროვნული სასწავლო გეგმა სამიზნე ცნებებითა და შემოქმედებითი პროექტული დავალებებით უზრუნველყოფს ამ უნარების პრაქტიკაში გაცოცხლებას.

სწავლების სტრატეგიები მოქნილი და მოსწავლის ინტერესებზე მორგებული უნდა იყოს:

- დისკუსიები და სტრუქტურირებული დებატები;
- სასწავლო პროცესის აგება მედიაწიგნიერების კომპეტენციების განვითარებასა და დეზინფორმაციასთან ბრძოლაზე;
- კლუბურ მუშაობასა და მოსწავლეთა თვითმმართველობის ეფექტიან მონაწილეობაზე პრიორიტეტის მინიჭება;
- სასკოლო და სათემო პროექტების ინიცირება და მხარდაჭერა.

უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში მთავარი აქცენტი გადადის აკადემიურ თავისუფლებაზე, ეთიკურ პასუხისმგებლობასა და კვლევაზე დაფუძნებულ სწავლებაზე.

მაგალითი: სხვადასხვა ფაკულტეტის (ბიზნესი, ტექნოლოგიები, ეკონომიკა) სტუდენტები ერთიანდებიან და ქმნიან პროექტს, მაგალითად: ელექტრონული ნარჩენების სეპარირების მოდელს ან ქაღალდის რეციკლირების სოციალურ საწარმოს. ეს პირდაპირ უკავშირდება სამოქალაქო პასუხისმგებლობასა და მდგრადი განვითარების მიზნების (SDGs) ხელშეწყობას. სტუდენტები თავიანთ პროფესიულ ცოდნას უშუალოდ უკავშირებენ საზოგადოებრივ სიკეთეს.

4. PESTEL ანალიზი: გარემო ფაქტორების ტრანსფორმაცია

დემოკრატიული კომპეტენციების ტრანსფორმაციისთვის საჭიროა გარემო ფაქტორების გააზრება PESTEL ჩარჩოს გამოყენებით:

ფაქტორი	**რეალობა და გამოწვევა**	**ტრანსფორმაციის გზა**
P – პოლიტიკური	საფეხურებს შორის ერთიანი ხედვის ფრაგმენტაცია.	ჰოლისტური პოლიტიკა: 20-ვე კომპეტენციის ასახვა ყველა საფეხურის სტანდარტში.
E – ეკონომიკური	მეთოდოლოგიური რესურსებისა და ინფრასტრუქტურის არათანაბარი გადანაწილება.	თანასწორი საგანმანათლებლო სივრცეებისა და რესურსების შექმნა.
S – სოციალური	სტიგმები, სტერეოტიპები და ბულინგი.	ინკლუზიური კულტურა, ტოლერანტობა და მრავალფეროვნების პატივისცემა ადრეული ასაკიდან.
T – ტექნოლოგიური	დეზინფორმაცია, ყალბი ამბები და კიბერბულინგი.	მედიაწიგნიერება და საინფორმაციო ჰიგიენა კურიკულუმში.
E – გარემოსდაცვითი	ეკოლოგიური პასუხისმგებლობის ნაკლებობა.	მწვანე სივრცეები, ეკო-კლუბები და საინფორმაციო კამპანიები.
L – სამართლებრივი	კანონმდებლობის ფრაგმენტულობა საფეხურებს შორის.	მონაწილეობითი სამართალი: უფლებების გაცოცხლება (ბავშვის ხმა, მშობელთა გაერთიანებები).

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების არარსებობა საგანმანათლებლო სისტემაში არის სახელმწიფოებრივი რისკი. იმისათვის, რომ თვალსაჩინოდ დავინახოთ, თუ როგორ გარდაიქმნება ადრეული ასაკიდან დაშვებული მცირე შეცდომები მასშტაბურ სამოქალაქო კრიზისად, განვიხილოთ პირობითი პერსონაჟის - ლუკას ცხოვრების გზა.

1. **სკოლამდელი საფეხური:** ლუკას სოციალიზაცია იწყება საბავშვო ბაღში, სადაც დემოკრატიული ღირებულებების ნაცვლად დამკვიდრებულია ავტორიტარული მიდგომა (*„დაჯექი, იმიტომ რომ მე ასე გითხარი!“*). ეს ადგენს უსიტყვო მორჩილებისა და

შიშის პრეცედენტს. ლუკას ინიციატივა ითრგუნება და ის სწავლობს, რომ საკუთარი ხმა არაფერს წყვეტს.

2. **სასკოლო საფეხური:** სკოლაში ლუკა ხვდება სისტემაში, სადაც მთავარი ორიენტირი ტექსტების მექანიკური დაზეპირება და ქულებია. მას არ ასწავლიან ფაქტების გადამოწმებას, კრიტიკულ აზროვნებასა და ემპათიას, რის გამოც მოწყვლადი ხდება დეზინფორმაციისა და კიბერბულინგის მიმართ.
3. **უმაღლესი საფეხური:** უნივერსიტეტში ლუკა ისმენს ფორმალურ, თეორიულ ლექციებს. თანამშრომლობისა და გუნდური პროექტების ნაცვლად მყარდება კონკურენცია, ფართოვდება პლაგიატი და ფორმალიზმი. ლუკა უნივერსიტეტს ტოვებს მხოლოდ დიპლომით, პრაქტიკული სამოქალაქო კომპეტენციების გარეშე.

პირად დონეზე ლუკა ყალიბდება ტიპურ კონფორმისტად შინაგანი მორალური კომპასის გარეშე. სამოქალაქო დონეზე ხდება პოლარიზებული საზოგადოების ნიჰილისტი წევრი, რომელსაც სჯერა, რომ მისი ხმა არაფერს ცვლის.სახელმწიფო დონეზე მილიონობით ლუკასგან შემდგარი საზოგადოება ხდება მოწყვლადი ჰიბრიდული ომების, პროპაგანდისა და ანტიდემოკრატიული ძალების ზემოქმედების მიმართ.

ლუკას ისტორია ცხადყოფს, რომ დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციები არ არის ერთჯერადად შესასწავლი საგანი ეს არის ცხოვრების წესი. მხოლოდ მაშინ, როდესაც ბაღი უზრუნველყოფს მონაწილეობასა და ემპათიას, სკოლა განავითარებს კრიტიკულ აზროვნებასა და მედიაწიგნიერებას, ხოლო უნივერსიტეტი ჩამოაყალიბებს აკადემიურ თავისუფლებასა და ეთიკურ პასუხისმგებლობას, შევძლებთ ჯანსაღი, დემოკრატიული და ძლიერი საზოგადოების მშენებლობას.

ლიტერატურა:

1. საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო. (2018). *ეროვნული სასწავლო გეგმა (III თაობა).* თბილისი.
2. საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო. *მოქალაქეობის საგნობრივი სტანდარტი.*

Shorena Tkemaladze
Akaki Tsereteli State University
Kutaisi, Georgia
e-mail: Shorena.tkemaladze@atsu.edu.ge
https://doi.org/10.52340/lac.2026.36.20
SJIF 2026: 8.679

Coordinated Cooperation among Kindergarten, School, and University

Abstract

This paper is dedicated to the continuous cycle of developing democratic culture competences from preschool to higher education. It discusses the importance of coordinated cooperation among kindergartens, schools, and universities in fostering values, empathy, civic responsibility, and critical thinking. The author analyzes the role of developmental psychology and neuropedagogy in the empirical learning of democratic principles at an early age, as well as the challenges and transformation pathways across general and higher education levels using PESTEL analysis. The paper clearly illustrates the cumulative effect of systemic flaws through the case study of a hypothetical character (Lukas), demonstrating that democratic competences are not merely a standalone subject, but a lifelong way of life.

Keywords: Democratic culture, continuous education cycle, preschool education, civic responsibility, critical thinking, media literacy.

პროფესორი ლელა თავდგირიძე